ระบบการศึกษา ประเทศอังกฤษ

วิวัฒนาการ โครงสร้าง และอิทธิพลต่อสังคม

จากโรงเรียนวัดในยุคกลาง สู่พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1870
ระบบสามทางปี 1944 โรงเรียนรวมปี 1965 หลักสูตรแห่งชาติปี 1988
และระบบอะคาเดมีในศตวรรษที่ 21

ชุดเรียงความ "ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ" ตอนที่ ๑

© 2026 MT Media Online · เรียบเรียงจากแหล่งข้อมูลสาธารณะ ระบุรายการอ้างอิงท้ายบทความ

ระบบการศึกษาประเทศอังกฤษ: วิวัฒนาการกว่าหนึ่งศตวรรษครึ่ง โครงสร้างปัจจุบัน และอิทธิพลที่ฝังลึกในสังคม

ชุดเรียงความ "ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ" ตอนที่ ๑ · เผยแพร่ตุลาคม ๒๕๖๙ · อ่านประมาณ ๒๐ นาที

ถ้าถามคนทั่วโลกว่านึกถึงอะไรเมื่อพูดถึง "การศึกษาอังกฤษ" คำตอบที่ได้มักเป็นภาพเด็กนักเรียนในชุดสูทและเนกไทที่อ็อกซ์ฟอร์ด หรือภาพอาคารหินเก่าแก่ของอีตัน แต่ภาพจำเหล่านั้นคือภาพของคนกลุ่มเล็กมาก — ราวร้อยละ ๗ ของนักเรียนทั้งประเทศ ส่วนอีกร้อยละ ๙๓ เรียนในระบบรัฐที่มีหน้าตาแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง

สิ่งที่ทำให้ระบบการศึกษาอังกฤษน่าศึกษาไม่ใช่เพียงความเก่าแก่ แต่คือความจริงที่ว่าระบบนี้ **ไม่ได้ถูกออกแบบขึ้นมาทีเดียว** มันเกิดจากการต่อเติม ประนีประนอม และกลับไปกลับมาทางการเมืองยาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษครึ่ง จนทุกวันนี้ยังมีร่องรอยของการต่อรองในศตวรรษที่ ๑๙ ฝังอยู่ในกฎหมายและโครงสร้างโรงเรียน

เรียงความนี้จะพาไปดูสามเรื่องที่เชื่อมโยงกัน คือ **วิวัฒนาการ** ว่าระบบนี้เดินทางมาอย่างไร **โครงสร้างปัจจุบัน** ว่าเด็กอังกฤษใช้เวลาเรียนแต่ละช่วงกี่ปีและสอบอะไร และ **อิทธิพลทางสังคม** ว่าทำไมการศึกษาในอังกฤษจึงผูกกับเรื่องชนชั้นแน่นหนากว่าหลายประเทศในโลก

> **ข้อควรระวังเรื่องคำเรียก:** คำว่า "สหราชอาณาจักร" (United Kingdom) ไม่เท่ากับ "อังกฤษ" (England) ในด้านการศึกษา สหราชอาณาจักรมีระบบการศึกษาแยกกัน **สี่ระบบ** คือ อังกฤษ สกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ แต่ละแห่งมีหลักสูตรและระบบสอบของตัวเอง เช่น สกอตแลนด์ไม่มี GCSE แต่ใช้ระบบ National 5 และ Highers เรียงความนี้พูดถึง **อังกฤษ** เป็นหลัก

ภาค ๑ · รากเหง้า: การศึกษาก่อนที่รัฐจะเข้ามาเกี่ยวข้อง

ยุคกลาง: วัดเป็นเจ้าของการศึกษา

ก่อนศตวรรษที่ ๑๙ รัฐอังกฤษแทบไม่มีบทบาทในการศึกษาเลย ผู้จัดการศึกษาคือ **คริสตจักร** โรงเรียนที่เก่าแก่ที่สุดหลายแห่งเกิดขึ้นเพื่อฝึกเด็กร้องเพลงในโบสถ์และฝึกนักบวช ส่วนที่เรียกว่า *grammar school* นั้นเดิมหมายถึงโรงเรียนที่สอน **ไวยากรณ์ภาษาละติน** ซึ่งเป็นภาษาของกฎหมาย ศาสนา และวิชาการในสมัยนั้น

มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ดและเคมบริดจ์ถือกำเนิดในช่วงศตวรรษที่ ๑๒–๑๓ ทำให้อังกฤษมีสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการต่อเนื่องเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษ และ "public school" ที่มีชื่อเสียงอย่างวินเชสเตอร์ (ก่อตั้ง ค.ศ. ๑๓๘๒) และอีตัน (ค.ศ. ๑๔๔๐) ก็ถือกำเนิดในยุคนี้

> **ทำไมโรงเรียนเอกชนอังกฤษถึงเรียกว่า "public school":** นี่เป็นคำที่สร้างความสับสนให้คนต่างชาติที่สุดคำหนึ่ง คำว่า "public" ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง "ของรัฐ" แต่หมายถึง **เปิดรับนักเรียนจากทั่วประเทศ** ไม่จำกัด

เฉพาะลูกหลานคนในท้องถิ่นหรือสมาชิกกิลด์ใดกิลด์หนึ่ง ซึ่งในสมัยนั้นถือว่า "เปิดกว้าง" มาก ปัจจุบันโรงเรียนกลุ่มนี้เก็บค่าเล่าเรียนแพงที่สุดในประเทศ และคำที่เป็นทางการกว่าคือ *independent school* (โรงเรียนอิสระ)

ศตวรรษที่ ๑๙: การกุศลนำหน้ารัฐ

เมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมดึงคนเข้าเมืองจำนวนมหาศาล ปัญหาเด็กไม่ได้เรียนหนังสือก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ ผู้ที่ลงมือก่อนรัฐคือองค์กรการกุศลทางศาสนาสองกลุ่มใหญ่ คือ *British and Foreign School Society* (ค.ศ. ๑๘๐๘) ของฝ่ายนอกนิกายแองกลิกัน และ *National Society* (ค.ศ. ๑๘๑๑) ของคริสตจักรแห่งอังกฤษ ทั้งสองกลุ่มแข่งกันตั้งโรงเรียนจนครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ

ขณะเดียวกัน โรงเรียนชั้นสูงก็ถูกตรวจสอบ คณะกรรมการแคลเรนดอน (Clarendon Commission, ค.ศ. ๑๘๖๑–๑๘๖๔) เข้าไปสอบสวนโรงเรียนชายชั้นนำเก้าแห่ง และนำไปสู่ *Public Schools Act 1868* ส่วนคณะกรรมการทอนตัน (Taunton Commission) ตรวจสอบโรงเรียนระดับกลางอีกหลายร้อยแห่ง นี่คือจุดแรกที่รัฐยอมรับว่าการศึกษาเป็นเรื่องที่รัฐควรมีสิทธิ์เข้าไปดู

ภาค ๒ · วิวัฒนาการผ่านกฎหมาย: หกฉบับที่เปลี่ยนประเทศ

ประวัติศาสตร์การศึกษาอังกฤษสมัยใหม่อ่านได้เกือบทั้งหมดผ่านพระราชบัญญัติไม่กี่ฉบับ แต่ละฉบับเป็นการตอบปัญหาของยุคนั้น และแต่ละฉบับก็ทิ้งปัญหาใหม่ไว้ให้ฉบับถัดไปแก้

๑. Elementary Education Act 1870 (พ.ร.บ. ฟอร์สเตอร์) — รัฐก้าวเข้ามาเป็นครั้งแรก

กฎหมายที่เสนอโดยวิลเลียม ฟอร์สเตอร์ฉบับนี้คือ **จุดกำเนิดของการศึกษาโดยรัฐในอังกฤษ** หลักการของมันเรียบง่ายแต่ชาญฉลาดทางการเมือง คือ **ไม่ยุบโรงเรียนของวัดที่มีอยู่** แต่ตั้ง "คณะกรรมการโรงเรียน" (school board) ขึ้นมา **เติมช่องว่าง** ในพื้นที่ที่ยังไม่มีโรงเรียน

การประนีประนอมนี้ทำให้กฎหมายผ่านได้ แต่ก็สร้างสิ่งที่นักประวัติศาสตร์เรียกว่า **"ระบบคู่" (dual system)** — โรงเรียนศาสนาและโรงเรียนรัฐอยู่ร่วมกันในระบบเดียว และ **ระบบคู่นี้ยังดำรงอยู่ถึงทุกวันนี้** คือเหตุผลที่ว่าทำไมในอังกฤษปัจจุบันยังมีโรงเรียนรัฐที่บริหารโดยคริสตจักรและคัดเลือกนักเรียนตามศาสนาได้

สองเรื่องที่พ.ร.บ. ๑๘๗๐ ยัง *ไม่* ทำ คือยังไม่บังคับให้เรียน และยังไม่ฟรี ซึ่งตามมาในปี ๑๘๘๐ (บังคับเรียน) และปี ๑๘๙๑ (ยกเลิกค่าเล่าเรียนระดับประถม)

๒. Education Act 1902 (พ.ร.บ. บัลฟอร์) — กำเนิดเขตพื้นที่การศึกษา

พ.ร.บ. ฉบับนี้ยุบคณะกรรมการโรงเรียนทั่วประเทศ และแทนด้วย **องค์กรการศึกษาท้องถิ่น (Local Education Authority — LEA)** ที่ผูกกับรัฐบาลท้องถิ่น ผู้ร่างหลักคือข้าราชการชื่อโรเบิร์ต โมแรนต์ ซึ่งมีแนวคิดชัดเจนว่าควร **แยกการศึกษามัธยมออกจากการศึกษาประถม** ให้เป็นเส้นทางของคนละกลุ่ม

แนวคิดนี้สำคัญมาก เพราะมันฝังความคิดเรื่อง **"การศึกษามัธยมเป็นของคนที่คัดมาแล้ว"** ไว้ในระบบอังกฤษ

ไปอีกครึ่งศตวรรษ

๓. Education Act 1918 (พ.ร.บ. ฟิชเชอร์) — ยืดอายุเรียน

ออกในปีสุดท้ายของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยกอายุออกจากโรงเรียนขั้นต่ำเป็น ๑๔ ปี และยกเลิกระบบ "เรียนครึ่งวัน ทำงานครึ่งวัน" ที่เคยอนุญาตให้เด็กโรงงานใช้

๔. Education Act 1944 (พ.ร.บ. บัตเลอร์) — โครงสร้างสามขั้นที่ยังใช้อยู่

นี่คือกฎหมายที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์การศึกษาอังกฤษ ออกในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองโดยรัฐมนตรีชื่อแร็บ บัตเลอร์ สาระสำคัญคือกำหนดให้การศึกษาจัดเป็น **สามขั้น** ได้แก่ **ประถม (primary) · มัธยม (secondary) · การศึกษาต่อเนื่อง (further)** — โครงสร้างสามขั้นนี้คือกระดูกสันหลังที่ระบบอังกฤษยังใช้อยู่ถึงปัจจุบัน และกำหนดให้การศึกษามัธยมเป็นสิ่งที่รัฐต้องจัดให้ **ฟรีสำหรับทุกคน**

แต่ "ฟรีสำหรับทุกคน" ไม่ได้หมายถึง "เหมือนกันสำหรับทุกคน" พ.ร.บ. ๑๙๔๔ นำมาสู่สิ่งที่เรียกว่า **ระบบสามทาง (tripartite system)** คือแยกเด็กอายุ ๑๑ ปีออกเป็นสามสาย

ประเภทโรงเรียน	รับใคร	มุ่งไปทางไหน
Grammar school	เด็กที่สอบ 11-plus ผ่าน (ราว ๒๐–๒๕%)	วิชาการ มหาวิทยาลัย อาชีพชั้นสูง
Technical school	เด็กที่มีแววด้านช่างและเทคนิค	วิศวกรรม ช่างฝีมือระดับสูง
Secondary modern	เด็กส่วนใหญ่ที่เหลือ (ราว ๗๐–๗๕%)	ทักษะพื้นฐาน ออกไปทำงานตอนอายุ ๑๕

กลไกที่ตัดสินชะตาชีวิตคือการสอบที่เรียกว่า **"11-plus"** — ข้อสอบเดียวที่เด็กอายุ ๑๑ ปีสอบครั้งเดียวในชีวิต และผลของมันกำหนดว่าจะได้เรียนสายวิชาการหรือไม่

ทำไม 11-plus จึงกลายเป็นบาดแผลของสังคมอังกฤษ: ในทางหลักการ การสอบคัดเลือกคือเครื่องมือสร้างความเป็นธรรม เพราะเด็กยากจนที่ฉลาดจะได้เข้า grammar school ฟรี แต่ในทางปฏิบัติพบปัญหาสามข้อ หนึ่ง — โรงเรียน technical school ถูกสร้างขึ้นน้อยมาก ทำให้ระบบ "สามทาง" กลายเป็น "สองทาง" จริงๆ สอง — ครอบครัวมีฐานะจ้างติวสอบได้ ทำให้ผลสอบสะท้อนฐานะมากกว่าสะท้อนความสามารถ และสาม — การบอกเด็กอายุ ๑๑ ปีว่าเขา "ไม่ผ่าน" ส่งผลทางจิตใจระยะยาว คนอังกฤษรุ่นหนึ่งเติบโตมากับความรู้สึกว่าตัวเองถูกตัดสินตั้งแต่อายุ ๑๑

๕. Circular 10/65 — ยุคโรงเรียนรวม

ปี ค.ศ. ๑๙๖๕ รัฐบาลออกหนังสือเวียนหมายเลข 10/65 ขอให้เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศเสนอแผน **ยกเลิกการคัดเลือกตอนอายุ ๑๑** และเปลี่ยนเป็น **โรงเรียนรวม (comprehensive school)** ที่รับเด็กทุกระดับความสามารถในพื้นที่

จุดที่ควรสังเกตคือ รัฐบาลใช้ "หนังสือเวียน" ไม่ใช่ "กฎหมาย" — จึงเป็นการ **ขอความร่วมมือ ไม่ใช่การบังคับ** ผลคือการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นไม่เท่ากัน หลายเขตเปลี่ยนทั้งหมด บางเขตเปลี่ยนบางส่วน และบางเขตไม่เปลี่ยนเลย ทำให้ **grammar school ที่คัดเลือกด้วยการสอบยังคงเหลืออยู่จนถึงทุกวันนี้** ประมาณ ๑๖๐ กว่าแห่ง กระจุกในบางมณฑลเช่นเคนต์ บักกิงแฮมเชอร์ และลินคอล์นเชอร์

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ อายุออกจากโรงเรียนขั้นต่ำถูกยกขึ้นเป็น **๑๖ ปี** ซึ่งเป็นตัวเลขที่ยังใช้เป็นเกณฑ์ "จบการศึกษาภาคบังคับ" อยู่ในปัจจุบัน

๖. Education Reform Act 1988 — หลักสูตรแห่งชาติและยุคการวัดผล

เรื่องน่าแปลกคือ ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๘๘ อังกฤษ **ไม่มีหลักสูตรแห่งชาติ** โรงเรียนและครูมีอิสระสูงมากในการกำหนดว่าจะสอนอะไร พ.ร.บ. ปฏิรูปการศึกษาปี ๑๙๘๘ ในสมัยรัฐบาลแทตเชอร์เปลี่ยนเรื่องนี้โดยสิ้นเชิง โดยนำสี่สิ่งเข้ามาพร้อมกัน

- **หลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum)** — กำหนดวิชาและเนื้อหาที่โรงเรียนรัฐต้องสอน
- **ระบบช่วงชั้น (Key Stages)** — แบ่งการศึกษาเป็นช่วงที่มีเป้าหมายและการวัดผลชัดเจน
- **การสอบระดับชาติและตารางอันดับโรงเรียน (league tables)** — ให้ผู้ปกครองเปรียบเทียบโรงเรียนได้
- **การบริหารงบประมาณโดยโรงเรียนเอง (local management of schools)** — ลดอำนาจเขตพื้นที่ เพิ่มอำนาจผู้บริหารโรงเรียน

ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ในปี ค.ศ. ๑๙๘๖–๑๙๘๘ ระบบสอบปลายมัธยมต้นถูกรวมเป็นระบบเดียวชื่อ **GCSE** แทนระบบ O-Level และ CSE ที่แยกกันเดิม และในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ได้จัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนชื่อ **Ofsted** ขึ้นมา

สามสิบปีหลังจากนั้น อังกฤษกลายเป็นประเทศที่วัดผลการศึกษาละเอียดที่สุดประเทศหนึ่งในโลก — ซึ่งเป็นทั้งจุดแข็งและข้อวิจารณ์หลักของระบบนี้

๗. ยุคอะคาเดมี (ค.ศ. ๒๐๐๐-ปัจจุบัน) — รัฐถอยออกจากการเป็นเจ้าของโรงเรียน

พัฒนาการใหญ่ครั้งล่าสุดคือระบบ **academy** ซึ่งเริ่มในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ภายใต้ชื่อ "City Academies" เพื่อเข้าไปแก้โรงเรียนที่ผลการเรียนย่ำแย่ในเมืองใหญ่ แล้วขยายอย่างรวดเร็วมากหลัง *Academies Act 2010* ซึ่งเปิดให้โรงเรียนที่ผลการเรียน *ดี* อยู่แล้วก็เปลี่ยนสถานะเป็นอะคาเดมีได้ พร้อมกับการตั้ง **free school** ที่ให้กลุ่มครู ผู้ปกครอง หรือองค์กรเสนอตั้งโรงเรียนใหม่ได้เอง

อะคาเดมีได้งบตรงจากรัฐบาลกลาง ไม่ผ่านเขตพื้นที่ มีอิสระเรื่องหลักสูตร เงินเดือนครู และปฏิทินการศึกษามากกว่าโรงเรียนที่เขตพื้นที่ดูแล และมักรวมกลุ่มกันเป็น **multi-academy trust (MAT)** ที่บริหารหลายโรงเรียนพร้อมกัน

ตัวเลขล่าสุดแสดงว่าการเปลี่ยนผ่านนี้เกิดขึ้นเร็วมาก ข้อมูลสำรวจโรงเรียนเดือนมกราคม ค.ศ. ๒๐๒๕ ระบุว่ามีโรงเรียน **๑๑,๒๘๐ แห่ง** ที่เป็นอะคาเดมี และกว่าครึ่งของโรงเรียนรัฐในอังกฤษอยู่ในระบบทรัสต์แล้ว โดยในระดับมัธยมสัดส่วนสูงถึง **มากกว่า ๘ ใน ๑๐ แห่ง** ขนาดทรัสต์เฉลี่ยอยู่ที่ราว **๑๓.๖ โรงเรียนต่อทรัสต์** เพิ่มจาก

ราว ๑๑.๔ ในปีก่อนหน้า ส่วนภาพรวมทั้งระบบตามสถิติปีการศึกษา ๒๐๒๕/๒๖ มีโรงเรียน **๒๔,๔๙๙ แห่ง** และนักเรียนมากกว่า **๘.๙ ล้านคน**

ลำดับเวลาโดยสังเขป

ปี ค.ศ.	เหตุการณ์
1382 / 1440	ก่อตั้งวินเชสเตอร์ และอีตัน
1808 / 1811	สมาคมการกุศลสองกลุ่มเริ่มตั้งโรงเรียนประถมทั่วประเทศ
1861–64	คณะกรรมการแคลเรนดอนตรวจสอบโรงเรียนชายชั้นนำ
1870	**พ.ร.บ. ฟอร์สเตอร์** — รัฐเข้ามาจัดการศึกษาประถม เกิด "ระบบคู่"
1880 / 1891	บังคับเรียน / ยกเลิกค่าเล่าเรียนประถม
1902	**พ.ร.บ. บัลฟอร์** — ตั้งองค์กรการศึกษาท้องถิ่น (LEA)
1918	พ.ร.บ. ฟิชเชอร์ — ยกอายุออกจากโรงเรียนเป็น ๑๔ ปี
1944	**พ.ร.บ. บัตเลอร์** — โครงสร้างสามขั้น มัธยมฟรี ระบบสามทาง และการสอบ 11-plus
1963	รายงานร็อบบินส์ — เสนอขยายอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง
1965	**หนังสือเวียน 10/65** — เริ่มเปลี่ยนเป็นโรงเรียนรวม (ไม่บังคับ)
1972	ยกอายุออกจากโรงเรียนเป็น ๑๖ ปี
1986–88	เริ่มใช้ระบบสอบ GCSE แทน O-Level และ CSE
1988	**พ.ร.บ. ปฏิรูปการศึกษา** — หลักสูตรแห่งชาติ ช่วงชั้น และตารางอันดับโรงเรียน
1992	ตั้ง Ofsted / ยกสถานะโพลีเทคนิคเป็นมหาวิทยาลัย
1998	เริ่มเก็บค่าเล่าเรียนมหาวิทยาลัยปีละ ๑,๐๐๐ ปอนด์ ตามข้อเสนอรายงานเดียริง
2000 / 2010	เริ่มระบบอะคาเดมี / *Academies Act* ขยายอะคาเดมีและเปิดทาง free school
2012 / 2025 / 2026	เพดานค่าเล่าเรียนขึ้นเป็น ๙,๐๐๐ → ๙,๕๓๕ → ๙,๗๙๐ ปอนด์ต่อปี
2013 / 2015	ขยายข้อกำหนด "ต้องอยู่ในการศึกษาหรือการฝึกอบรมจนอายุ ๑๘"

2020	เริ่มใช้คุณวุฒิสายอาชีพแบบใหม่ชื่อ **T Level**

ภาค ๓ · โครงสร้างปัจจุบัน: เด็กอังกฤษใช้เวลาเรียนแต่ละช่วงเท่าไร

ระบบอังกฤษปัจจุบันแบ่งด้วยสิ่งที่เรียกว่า **Key Stage (ช่วงชั้น)** ซึ่งไม่ใช่แค่การแบ่งอายุ แต่เป็นการแบ่ง **หน่วยของหลักสูตรและการวัดผล** คือแต่ละช่วงชั้นมีรายวิชาที่ต้องสอนและมีจุดประเมินปลายช่วงของตัวเอง

ช่วง	ชั้นปี (Year)	อายุ	ระยะเวลา	จุดประเมินปลายช่วง
EYFS (ปฐมวัย)	Nursery, Reception	๐–๕	ก่อนภาคบังคับ	ประเมินพัฒนาการปลาย Reception
Key Stage 1	Year 1–2	๕–๗	๒ ปี	การตรวจการอ่านออกเสียง (phonics) และประเมินในชั้นเรียน
Key Stage 2	Year 3–6	๗–๑๑	๔ ปี	การสอบระดับชาติปลายประถม (มักเรียกว่า SATs)
Key Stage 3	Year 7–9	๑๑–๑๔	๓ ปี	ประเมินภายในโรงเรียน + เลือกวิชา GCSE
Key Stage 4	Year 10–11	๑๔–๑๖	๒ ปี	**GCSE** — การสอบใหญ่ครั้งแรกที่มีผลต่อชีวิต
Post-16 (Sixth Form)	Year 12–13	๑๖–๑๘	๒ ปี	**A Level / T Level / ฝึกงาน (apprenticeship)**

สรุปเป็นตัวเลขง่ายๆ คือเด็กอังกฤษใช้เวลา **๖ ปีในระดับประถม** (Year 1–6) **๕ ปีในระดับมัธยมภาคบังคับ** (Year 7–11) และ **๒ ปีในช่วง post-16** รวมเป็น ๑๓ ปีจนถึงอายุ ๑๘

อายุเริ่มเรียนและอายุจบ: จุดที่คนสับสนบ่อย

การศึกษาภาคบังคับในอังกฤษเริ่มตั้งแต่ **ภาคเรียนถัดจากวันเกิดครบ ๕ ขวบ** ของเด็ก และสิ้นสุดเมื่ออายุ ๑๖ ปี ซึ่งทำให้อังกฤษเป็นหนึ่งในประเทศที่ **เด็กเข้าโรงเรียนอย่างเป็นทางการเร็วที่สุดในโลก** ประเทศในยุโรปเหนือหลายแห่งเริ่มที่อายุ ๖ หรือ ๗ ขวบ

แต่ในทางปฏิบัติ เด็กอังกฤษแทบทั้งหมดเข้าชั้น **Reception** ตั้งแต่อายุ ๔ ขวบ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของช่วงปฐมวัย และอยู่ในโรงเรียนประถมแล้ว

อีกจุดที่สับสนคือ **"จบภาคบังคับที่ ๑๖ แต่ต้องอยู่ในระบบจนถึง ๑๘"** — ตั้งแต่ข้อกำหนดที่มีผลเต็มรูปแบบในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เยาวชนอังกฤษต้องอยู่ใน **การศึกษาหรือการฝึกอบรม** ต่อจนอายุ ๑๘ ปี แต่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในโรงเรียน เพราะทำได้สามทาง คือเรียนต่อเต็มเวลา ฝึกงานแบบมีสัญญาจ้าง (apprenticeship) หรือทำงานควบกับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ประเภทโรงเรียนในอังกฤษปัจจุบัน

นี่คือจุดที่ระบบอังกฤษซับซ้อนที่สุด เพราะ "โรงเรียนรัฐ" ในอังกฤษมีหลายแบบที่มีสถานะทางกฎหมายต่างกันมาก

ประเภท	ใครบริหาร	คัดเลือกนักเรียนไหม	เก็บค่าเรียนไหม
Community / maintained school	เขตพื้นที่การศึกษา (LA)	ไม่ — ใช้เขตพื้นที่บ้าน	ไม่
Academy (converter / sponsored)	ทรัสต์การกุศล งบตรงจากรัฐ	ปกติไม่	ไม่
Free school	กลุ่มผู้ก่อตั้ง (ครู ผู้ปกครอง องค์กร)	ปกติไม่	ไม่
Faith / voluntary-aided school	คริสตจักรหรือองค์กรศาสนา ร่วมกับรัฐ	คัดตามศาสนาได้บางส่วน	ไม่
Grammar school	รัฐ (เหลือราว ๑๖๐ กว่าแห่ง)	**ใช่ — สอบ 11-plus**	ไม่
Independent / public school	เอกชน	ใช่ — สอบและสัมภาษณ์	**ใช่ แพงมาก**

ระบบคุณวุฒิและการสอบ

GCSE (General Certificate of Secondary Education) คือการสอบปลาย Key Stage 4 สอบตอนอายุ ๑๖ นักเรียนเลือกสอบประมาณ ๘–๑๐ วิชา โดยภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่แทบทุกคนต้องสอบ ระบบคะแนนของอังกฤษเปลี่ยนจากเกรดตัวอักษร A*–G มาเป็น **ตัวเลข ๙ ถึง ๑** โดย ๙ สูงสุด และเกรด ๔ ถือเป็น "ผ่านมาตรฐาน" ส่วนเกรด ๕ ถือเป็น "ผ่านระดับดี"

หลัง GCSE มีสามเส้นทางหลัก

- **A Level** — เส้นทางวิชาการ เรียนลึกเพียง ๓ วิชาเป็นเวลา ๒ ปี เป็นคุณวุฒิหลักที่มหาวิทยาลัยใช้คัดเลือก ความ "ลึกแต่แคบ" ของ A Level เป็นเอกลักษณ์และเป็นข้อวิจารณ์ของระบบอังกฤษ เพราะเด็ก

ต้องเลือกสายตั้งแต่อายุ ๑๖ และทิ้งวิชาอื่นไปเกือบทั้งหมด

- **T Level** — คุณวุฒิสายเทคนิคแบบใหม่ที่เริ่มใช้ในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ หนึ่ง T Level เทียบเท่า A Level สามวิชา และมีช่วงฝึกงานในสถานประกอบการเป็นองค์ประกอบบังคับ
- **Apprenticeship** — การฝึกงานแบบมีสัญญาจ้างและได้ค่าจ้าง ควบกับการเรียนภาคทฤษฎี มีหลายระดับไปจนถึงระดับปริญญา (degree apprenticeship)

ปัญหาเก่าแก่ที่สุดของระบบอังกฤษ: นักวิจารณ์การศึกษาอังกฤษพูดเรื่องนี้ซ้ำมาเป็นร้อยปี คือ **ช่องว่างศักดิ์ศรีระหว่างสายวิชาการกับสายอาชีพ** ตั้งแต่ระบบสามทางปี ๑๙๔๔ ที่ technical school ถูกสร้างน้อยเกินไป มาจนถึงปัจจุบันที่ T Level ยังมีผู้เรียนน้อยกว่า A Level หลายเท่า ความพยายามยกระดับสายอาชีพให้มีศักดิ์ศรีเท่าสายวิชาการเป็นโจทย์ที่อังกฤษยังแก้ไม่สำเร็จ

อุดมศึกษา

จุดเปลี่ยนสำคัญของอุดมศึกษาอังกฤษคือ **รายงานร็อบบินส์ (Robbins Report) ปี ค.ศ. ๑๙๖๓** ที่เสนอหลักการว่าที่นั่งในมหาวิทยาลัยควรมีให้ทุกคนที่มีคุณสมบัติและต้องการเรียน ไม่ใช่จำกัดไว้เฉพาะชนชั้นนำ ตามด้วยปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ที่ยกสถานะ "โพลีเทคนิค" ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ทำให้จำนวนมหาวิทยาลัยในอังกฤษเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวในคราวเดียว

ส่วนเรื่องค่าเล่าเรียนเป็นประเด็นการเมืองที่ร้อนที่สุดเรื่องหนึ่งในอังกฤษยุคใหม่ เดิมการเรียนมหาวิทยาลัยในอังกฤษไม่เสียค่าเล่าเรียน จนรายงานเดียริง (Dearing Report) ปี ค.ศ. ๑๙๙๗ นำมาสู่การเก็บค่าเล่าเรียนปีละ ๑,๐๐๐ ปอนด์ในปี ๑๙๙๘ จากนั้นเพดานถูกยกขึ้นเป็น ๓,๐๐๐ ปอนด์ และก้าวกระโดดเป็น ๙,๐๐๐ ปอนด์ในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ ซึ่งนำไปสู่การประท้วงครั้งใหญ่ของนักศึกษา

เพดานค่าเล่าเรียนถูกตรึงอยู่ที่ ๙,๒๕๐ ปอนด์เป็นเวลาหลายปี ก่อนจะขึ้นเป็น **๙,๕๓๕ ปอนด์** ในปีการศึกษา ๒๐๒๕/๒๖ และขึ้นอีกร้อยละ ๒.๗๑ เป็น **๙,๗๙๐ ปอนด์** ในปีการศึกษา ๒๐๒๖/๒๗ โดยมีแผนขึ้นต่อเป็นราว ๑๐,๐๕๐ ปอนด์ในปี ๒๐๒๗/๒๘ ทั้งนี้สถาบันจะเก็บได้เต็มเพดานเฉพาะเมื่อผ่านเกณฑ์คุณภาพการสอน (Teaching Excellence Framework) และมีแผนการเข้าถึงที่ได้รับอนุมัติ

จุดที่คนไทยมักเข้าใจผิดคือ ตัวเลขนี้ไม่ใช่เงินที่นักศึกษาต้องจ่ายสด เพราะอังกฤษใช้ระบบ **เงินกู้ที่ผ่อนคืนตามรายได้** คือเริ่มผ่อนเมื่อรายได้เกินเกณฑ์ และยอดหนี้ที่เหลือจะถูกยกเลิกหลังครบกำหนดปี ระบบนี้ทำให้การเข้ามหาวิทยาลัยไม่ถูกปิดกั้นด้วยเงินก้อนหน้างาน แต่ก็สร้างภาระหนี้ระยะยาวให้คนรุ่นใหม่จำนวนมาก

ภาค ๔ · อิทธิพลต่อสังคมอังกฤษ: ทำไมการศึกษากับชนชั้นจึงแยกกันไม่ออก

นี่คือส่วนที่ทำให้ระบบอังกฤษแตกต่างจากประเทศอื่นมากที่สุด ในหลายประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือ *ลด* ความเหลื่อมล้ำ แต่ในอังกฤษ นักสังคมวิทยาจำนวนมากโต้แย้งว่าการศึกษาเป็นกลไกที่ **ทำให้โครงสร้างชนชั้นดำรงอยู่ต่อไปอย่างแนบเนียน** เพราะมันเปลี่ยนความได้เปรียบทางฐานะให้กลายเป็นความได้เปรียบที่ดู "ชอบธรรม" เพราะวัดด้วยคะแนนสอบ

๑. โรงเรียนเอกชนร้อยละ ๗ กับที่นั่งในอำนาจ

ตัวเลขที่ถูกอ้างถึงมากที่สุดคือสัดส่วนที่ไม่สมดุลอย่างรุนแรงระหว่างจำนวนนักเรียนโรงเรียนเอกชนกับจำนวนคนที่ครองตำแหน่งสูงในสังคม รายงาน *Elitist Britain 2019* ของมูลนิธิซัตตันทรัสต์และคณะกรรมการความเท่าเทียมทางสังคมพบว่า ขณะที่โรงเรียนเอกชนรับนักเรียนเพียงราว **ร้อยละ ๗** ของทั้งประเทศ แต่สัดส่วนผู้ที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชนในตำแหน่งสำคัญสูงกว่านั้นหลายเท่า

กลุ่มตำแหน่ง	สัดส่วนที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชน
ผู้พิพากษาระดับสูง	**ราวร้อยละ ๖๕**
ปลัดกระทรวง (permanent secretaries)	ราวร้อยละ ๕๙
สมาชิกสภาขุนนาง	ราวร้อยละ ๕๗
ประชากรทั้งประเทศ	ราวร้อยละ ๗

ความได้เปรียบนี้ไม่ได้มาจากการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว งานวิจัยทางสังคมวิทยาอธิบายว่ามันมาจาก **ทุนทางวัฒนธรรม** ด้วย คือวิธีพูด ความมั่นใจในการสัมภาษณ์ การรู้จักกีฬาและกิจกรรมที่ "คนกลุ่มนั้น" รู้จัก ความคุ้นเคยกับการโต้วาที และเครือข่ายศิษย์เก่าที่คนอังกฤษเรียกติดปากว่า *"old school tie"*

๒. อ็อกซ์ฟอร์ด เคมบริดจ์ และความกระจุกตัวที่น่าตกใจ

รายงาน *Access to Advantage* ของซัตตันทรัสต์แสดงตัวเลขที่อธิบายปัญหาได้ชัดที่สุด คือนักเรียนโรงเรียนเอกชนยื่นใบสมัครอ็อกซ์บริดจ์คิดเป็นราว **ร้อยละ ๓๔** ของใบสมัครทั้งหมด แต่ได้รับที่นั่งราว **ร้อยละ ๔๒** ขณะที่นักเรียนโรงเรียนรวมยื่นราวร้อยละ ๓๒ แต่ได้ที่นั่งเพียงราวร้อยละ ๒๕ รายงานสรุปว่านักเรียนโรงเรียนเอกชนมีโอกาสได้ที่นั่งในอ็อกซ์ฟอร์ดหรือเคมบริดจ์ **ราวเจ็ดเท่า** ของนักเรียนโรงเรียนรัฐแบบไม่คัดเลือก

ตัวเลขที่สะเทือนใจที่สุดในรายงานเดียวกันคือ โรงเรียนชั้นนำเพียง **แปดแห่ง** ส่งนักเรียนเข้าอ็อกซ์บริดจ์ได้มากเท่ากับโรงเรียนและวิทยาลัยอีก **๒,๘๙๔ แห่ง** ทั่วสหราชอาณาจักรรวมกัน

ข้อมูลที่ใหม่กว่าแสดงว่าช่องว่างนี้แคบลงบ้างแต่ยังกว้าง โดยข้อมูลปี ค.ศ. ๒๐๒๓ ระบุว่านักศึกษาเคมบริดจ์ราว **ร้อยละ ๒๘.๒** และนักศึกษาอ็อกซ์ฟอร์ดราว **ร้อยละ ๓๑.๔** มาจากโรงเรียนเอกชน — ยังคงเป็นสี่เท่าของสัดส่วนในประชากรทั่วไป

๓. บ้านแพงเพราะโรงเรียนดี

เนื่องจากโรงเรียนรัฐส่วนใหญ่ในอังกฤษรับนักเรียนตาม **ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน** ผลที่ตามมาคือราคาบ้านในเขตรับนักเรียนของโรงเรียนที่ Ofsted ให้คะแนนดีจะสูงกว่าบ้านลักษณะเดียวกันในเขตข้างเคียงอย่างชัดเจน คนอังกฤษมีคำเรียกพฤติกรรมนี้ว่า *"catchment area premium"*

ผลคือกลไกที่ดูเป็นธรรมบนกระดาษ — ใครอยู่ใกล้ก็ได้เรียน — กลายเป็นกลไกคัดเลือก **ด้วยความสามารถในการซื้อบ้าน** ซึ่งนักวิจารณ์เรียกว่า "การคัดเลือกด้วยเงินผ่อนบ้าน" (selection by mortgage) เป็นตัวอย่างที่ดี

ว่าระบบที่ออกแบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำสามารถถูกความเหลื่อมล้ำกลืนกลับได้อย่างไร

๔. ข้อถกเถียงเรื่อง grammar school ที่ยังไม่จบ

เรื่อง grammar school เป็นประเด็นที่คนอังกฤษทะเลาะกันมาหกสิบปีและยังไม่ยุติ ฝ่ายสนับสนุนบอกว่ามันเป็นบันไดให้เด็กฉลาดจากครอบครัวยากจนได้รับการศึกษาคุณภาพเท่าโรงเรียนเอกชนโดยไม่ต้องจ่าย ฝ่ายคัดค้านบอกว่าในทางปฏิบัติ นักเรียน grammar school ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะพอจะจ้างติวสอบ 11-plus ได้ ทำให้มันกลายเป็นเครื่องมือรักษาความได้เปรียบมากกว่าเครื่องมือสร้างโอกาส

งานวิจัยยังพบว่า grammar school ยื่นสมัครอ็อกซ์บริดจ์ในสัดส่วนที่สูง (ราวร้อยละ ๑๖ ของใบสมัครอุดมศึกษา) เทียบกับโรงเรียนรวมที่ราวร้อยละ ๕ ซึ่งสะท้อนทั้งคุณภาพการเตรียมตัวและวัฒนธรรมความคาดหวังที่ต่างกัน

๕. อิทธิพลทางวัฒนธรรมและระดับโลก

อิทธิพลของการศึกษาอังกฤษไม่หยุดที่พรมแดนประเทศ สามเรื่องที่เห็นได้ชัด

- **สำเนียงกับการเลื่อนชั้น** — อังกฤษเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่สำเนียงการพูดบ่งบอกภูมิหลังการศึกษาและชนชั้นได้แม่นยำจนกลายเป็นวัตถุดิบของวรรณกรรมและละครมาหลายร้อยปี
- **การส่งออกระบบ** — ประเทศในเครือจักรภพจำนวนมากรับโครงสร้างโรงเรียน ระบบสอบ และแม้แต่คำศัพท์การศึกษาของอังกฤษไปใช้ และระบบคุณวุฒิอังกฤษอย่าง IGCSE และ A Level ยังเป็นมาตรฐานในโรงเรียนนานาชาติทั่วโลกรวมถึงในประเทศไทย
- **อุตสาหกรรมการศึกษา** — การศึกษากลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของอังกฤษ ทั้งในรูปนักศึกษาต่างชาติที่จ่ายค่าเล่าเรียนอัตราสูง และในรูปโรงเรียนเอกชนอังกฤษที่เปิดสาขาในเอเชียและตะวันออกกลาง

ภาค ๕ · สรุปและบทเรียน

ถ้าสรุประบบการศึกษาอังกฤษให้สั้นที่สุด อาจกล่าวได้ว่ามันคือ **ระบบที่ซ้อนทับกันของหลายยุค** ที่ไม่เคยถูกรื้อสร้างใหม่ทั้งหมด

โครงสร้างสามขั้นมาจากปี ๑๙๔๔ โรงเรียนศาสนาในระบบรัฐมาจากการประนีประนอมปี ๑๘๗๐ grammar school ที่ยังเหลือเป็นเศษของระบบปี ๑๙๔๔ ที่ถูกยกเลิกไม่หมดในปี ๑๙๖๕ หลักสูตรแห่งชาติและวัฒนธรรมการวัดผลมาจากปี ๑๙๘๘ และระบบอะคาเดมีที่ครอบส่วนใหญ่ของระบบอยู่ตอนนี้มาจากปี ๒๐๐๐ และ ๒๐๑๐

จุดแข็งของมันคือ **ความหลากหลายและความยืดหยุ่น** อังกฤษมีทั้งโรงเรียนที่ทดลองสิ่งใหม่ได้เร็ว ระบบประเมินคุณภาพที่โปร่งใสระดับหนึ่ง มหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของโลก และระบบเงินกู้ที่ทำให้ค่าเล่าเรียนไม่ปิดกั้นคนยากจนตั้งแต่ประตูแรก

จุดอ่อนของมันคือ **ความเหลื่อมล้ำที่ฝังอยู่ในโครงสร้าง** ซึ่งไม่ได้เกิดจากกฎที่เขียนไว้ แต่เกิดจากช่องทางที่ทรัพยากรไหลเข้าหาคนที่มีอยู่แล้ว ทั้งผ่านค่าเล่าเรียนโรงเรียนเอกชน ผ่านการติวสอบคัดเลือก ผ่านราคาบ้าน

ในเขตโรงเรียนดี และผ่านเครือข่ายศิษย์เก่า

บทเรียนสำหรับประเทศอื่น: กรณีอังกฤษแสดงให้เห็นสองเรื่องที่มีค่าสำหรับทุกประเทศที่กำลังปฏิรูปการศึกษา เรื่องแรกคือ **การวัดผลอย่างเดียวไม่ทำให้ระบบเท่าเทียม** — อังกฤษวัดผลละเอียดที่สุดประเทศหนึ่งในโลกมากว่าสามสิบปี แต่ช่องว่างระหว่างกลุ่มไม่ได้ปิดลงตามที่คาด เรื่องที่สองคือ **การคัดเลือกตั้งแต่อายุน้อยสร้างความเสียหายได้มากกว่าประโยชน์** — บทเรียนจากการสอบ 11-plus คือเมื่อใดที่ระบบตัดสินเด็กเร็วเกินไป คนที่ได้เปรียบคือคนที่เตรียมตัวได้ ไม่ใช่คนที่มีความสามารถจริงเสมอไป

สำหรับผู้อ่านชาวไทย ประเด็นที่น่านำมาคิดต่อที่สุดอาจไม่ใช่เรื่องโครงสร้างช่วงชั้นหรือระบบสอบ แต่คือคำถามที่อังกฤษยังตอบไม่ได้หลังผ่านมาร้อยห้าสิบปี นั่นคือ — *จะทำให้สายอาชีพมีศักดิ์ศรีเท่าสายวิชาการได้อย่างไร* และ *จะกันไม่ให้ฐานะของพ่อแม่กลายเป็นตัวกำหนดคุณภาพการศึกษาของลูกได้อย่างไร* สองคำถามนี้เป็นคำถามเดียวกันกับที่ระบบการศึกษาไทยเผชิญอยู่

◆ ◆ ◆

แหล่งอ้างอิง

1. Wikipedia. *National Curriculum for England.* https://en.wikipedia.org/wiki/National_Curriculum_for_England
2. Wikipedia. *Education Act 1944.* https://en.wikipedia.org/wiki/Education_Act_1944
3. Wikipedia. *Political career of Rab Butler (1941–1951).* https://en.wikipedia.org/wiki/Political_career_of_Rab_Butler_(1941%E2%80%931951)
4. Gillard, D. *Education in the UK: a history — Chapter 7.* education-uk.org. https://education-uk.org/history/chapter07.html
5. Gillard, D. *Education in the UK: a history — Timeline.* https://education-uk.org/history/timeline.html
6. The National Archives. *Historical education policy and administration: secondary schools.* https://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/research-guides/secondary-schools/
7. FamilySearch. *England, History of Education 1829 to 1944.* https://www.familysearch.org/en/wiki/England,_History_of_Education_1829_to_1944_-_International_Institute
8. Encyclopedia.com. *Education Acts.* https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/education-acts
9. SPLASH-db.eu. *Educational Policies: United Kingdom (2014).* https://splash-db.eu/policydescription/educational-policies-united-kingdom-2014/
10. SAGE Publications. *Education Studies — chapter extract (PDF).* https://us2.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/41969_9780857027382.pdf
11. Schools in England. *What are Key Stages? A Parent's Guide to KS1–KS4.* https://schoolsinengland.co.uk/blog/what-are-key-stages

12. Schools in England. *England's School System Explained — Types of Schools Guide.* https://schoolsinengland.co.uk/school-system/
13. NationRules. *England Schools, GCSE, A-Levels & UCAS Tariff Guide 2026.* https://www.nationrules.com/uk/schools-education-guide
14. Atom Learning. *Guide to the UK school system.* https://www.atomlearning.com/blog/guide-to-uk-school-system
15. Bright World Guardianships. *The British Education System.* https://www.brightworldguardianships.com/en/guardianship/british-education-system/
16. Studying-in-UK.org. *UK Education System Guide.* https://studying-in-uk.org/uk-education-system-guide/
17. Department for Education. *Schools, pupils and their characteristics, 2025/26.* Explore Education Statistics, GOV.UK. https://explore-education-statistics.service.gov.uk/find-statistics/school-pupils-and-their-characteristics/2025-26
18. Department for Education. *Academy Schools Sector in England: Consolidated Annual Report and Accounts.* https://assets.publishing.service.gov.uk/media/69e9d517606c20d4121632a8/_SARA_Academy_Schools_sector_in_England_Consolidated_ARA_2024_Web_Accessible.pdf
19. House of Lords Library. *Academy schools: Government plans for change.* https://lordslibrary.parliament.uk/academy-schools-government-plans-for-change/
20. ImpactEd / Confederation of School Trusts. *The Trust Effect: Evidence on pupil outcomes, workforce and school improvement.* https://cstuk.org.uk/system/files/paragraphs/cw_file/2026-09/ImpactEd%20-%20The%20Trust%20Effect%20-%202026-09-11.pdf
21. Kreston Reeves. *Academies Benchmark Report 2026.* https://www.krestonreeves.com/news/academies-benchmark-report-2026/
22. Baseview. *Types of Schools in England (2025).* https://www.baseview.uk/listable/school-types
23. Sutton Trust & Social Mobility Commission. *Elitist Britain 2019 — Summary Report.* https://www.suttontrust.com/wp-content/uploads/2020/01/Elitist-Britain-2019-Summary-Report.pdf
24. GOV.UK. *Elitist Britain 2019 — Summary Report (official copy).* https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/811047/Elitist_Britain_2019_-_Summary_Report.pdf
25. Sutton Trust. *Access to Advantage: The influence of schools and place on admissions to highly selective universities.* https://www.suttontrust.com/wp-content/uploads/2019/12/AccesstoAdvantage-2018.pdf
26. Sutton Trust. *Eight schools send as many pupils to Oxbridge as three-quarters of all schools.* https://www.suttontrust.com/news-opinion/all-news-opinion/8-schools-send-as-many-pupils-to-oxbridge-as-three-quarters-of-all-schools/
27. Taylor & Francis. *Private school entry to Oxbridge: how cultural capital counts in the making of elites.* British Journal of Sociology of Education. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01425692.2024.2315117
28. The Tab. *What percentage of Oxbridge students actually went to private school in 2023.*

https://thetab.com/2023/10/26/revealed-this-is-what-percentage-of-oxbridge-students-actually-went-to-private-school-in-2023

29. Varsity. *The myth of the grammar school.* https://www.varsity.co.uk/comment/31786

30. UK Parliament. *Higher education: tuition fee limits and fee loans for academic years 2026 to 2027.* https://commonsbusiness.parliament.uk/Document/103349/Pdf?subType=Standard

31. UCAS. *Student Finance — Student Loans and Tuition Fees.* https://www.ucas.com/money-and-student-life/money/student-finance/tuition-fees-and-tuition-fee-loans

32. Prospects. *A guide to undergraduate tuition fees and student loans in 2026.* https://www.prospects.ac.uk/applying-for-university/student-loans-and-finance/

33. University of Leeds. *Tuition fees and student finance: what's changing?* https://students.leeds.ac.uk/fees-funding/news/article/9/tuition-fees-and-student-finance-what-s-changing

หมายเหตุ: ตัวเลขทางสถิติในเรียงความนี้มาจากแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่ในช่วงปีต่างกัน และบางแหล่งใช้นิยามการนับที่ไม่ตรงกันทั้งหมด จึงอาจไม่สอดคล้องกันทุกตัวเลข ผู้อ่านที่ต้องการตัวเลขล่าสุดเพื่อใช้อ้างอิงทางวิชาการควรตรวจจากต้นทางที่ GOV.UK และ Sutton Trust โดยตรง